

Ülevaade kodanikuühiskonnast

neli korda aastas

Väljaandmist toetatakse riigieelarvest

EMSL on avalikes huvides tegutsevate vabaühenduste eestkõneleja, kelle töö on pühendatud kodanikualgatuse ja kodanikuühiskonna arendamisele Eestis.

EMSLi visiooniks on osalusel ja kodanikualgatusel toimiv kodanikuühiskond, milles EMSLil on siduv roll avalikes huvides tegutsevate ühenduste ja ühiskonna vahel.

Foto: Sven Tupits

Torgime kodanikuühiskonna sipelgapesa!

IV Eesti kodanikuühiskonna konverentsil "Väike riik, suur ühiskond" võrreldi kodanikuühiskonda sipelgapesaga – suur, süsteemne, toimekas ja väljast vaadates paljudele hoomamatu. Konverentsi vaatleja Aivar Roop suskis seda "sipelgapesa" roikaga (lapsed, ärge tehke seda järele!) – milline pilt Eesti ja maailma kodanikuühiskonnast avanes, sellest lk. 2-5 ja tagakaanel.

Riigi raha kasutamise plaan

Valmib riigi eelarvestrateegia aastateks 2007-2010. Miks ja kuidas ühendused selle koostamises kaasa lööma peaksid, ning teistest ühenduste rahastamist puudutavatest uudistest **lk. 7**.

Kodanikuühiskonna trendid

Häid uudiseid meie kodanikuühenduste arengust viimaste aastate jooksul näitasid nii humanitaar-instituudi sotsioloogide uuring kui ka EMSLi läbi viidud maakondlikud jätkusuutlikkuse hindamise seminarid. Mida täpsemalt, loe **lk. 8 ja 10**.

Kes vastutab?

Ühenduste areng ja rolli kasv ühiskonnas toob kaasa suurema tähelepanu nende toimimise vastu. Kuidas olla legitiimne ja vastutav, sellest saab lugeda **lk. 11**.

EKAKi sünnipäev

Neil päevil möödub kolm aastat Eesti kodanikuühiskonna ühe olulisema dokumendi, EKAKi vastuvõtmisest Riigikogus. Vähesed on seda lugenud, kuid paljud elavad selle tagajärgedega. EKAKiga seotud igavikulistest ja värsketest teemadest **lk. 12**.

Lisaks: aasta vabatahtlikest, säästvusest, Venemaa ühenduste probleemidest, ühest erilistest baarist Vilniuses, eakate särasilmsuse saladusest ning muud. Head lugemist!

Kodanikuühiskonna noorenduskuur

EMSLi nõukogu liige, AIESEC Eesti esindaja **Uku Lember** kutsub ühendusi üles olema loovamad, leidmaks kanaleid, mille läbi kodanikuühiskonna ideed teadvustada ning rohkem inimesi kaasata.

Ühe suure Eesti ühenduse juhatuse liige tunnistas, et pole kodanikuühiskonna e-posti listist kuulnudki. Lugesin aasta sümboolseks lõpetamiseks läbi kõik tänava org.kodanikeyhiskond@lists.ut.ee listi saadetud kirjad.

Omas mahlas

Meile meeldib eelkõige iseenest kõnelda. Listi peamised teemad olid enesedefineerimine, oma tegemistest teavitamine ja ühenduste rahastamine. Mitu vestlust arenes protsessides osalemisest, anarhia veetlusest ning küsimusest, mida me tegelikult esindame, kui kellegi nimel räägime.

Popimaid arutelusid oli veel meediakajastuse suurendamisest, millesse sekkus ka sektoriväliseid hääli, tuues sisse huvitava ja teistsuguse perspektiivi. Mõned sisulised küsimused jäid konkretsusele vaatamata ajapikku soiku ja vastuseta, ehkki on taas aktiveerunud novembri viimastel päevadel.

Enam kui neljasajast listiliikmest on aktiivseid arutlejaid vaid umbes kümme, sekundeerijaid veel mõni. Usun, et lisaks oma teemadele on ühendustes piisavalt kompetentsi suhtlemaks ka sektorivälise osapooltega! Peaksime looma rohkem võimalusi aruteludes kaasalöömiseks – küsimus on parema meetodi valikus, mitte huvipuuduses.

Listi potentsiaal on piiratud, ainsana järjekindlalt kodanikuühiskonna teemasid kajastav Roheline Värav on tore, aga ühepoolne infokanal. Oluline oleks tõsta ka noorte osalust diskus-

sioonides. Küllap ei koli meie foorumid noortepärastesse internetikeskkondadesse nagu Orkut või Rate.ee, kuid peaksime olema teadlikud, et neid kasutavad peale ennastotsivate ja maailmavastavate noorte ka ajakirjanikud, ametnikud ja poliitikanõustajad.

Blogigem

Siit ka idee – kaalugem tõsiselt näiteks ühenduste kannatamist sotsiaalselt tundlikus blogimaailmas (veebipõhine avatud päevik), sissekannete tegemist Wikipedia veebientsüklopeediasse (www.wikipedia.org) ja aktiivset osalust Minut.ee uudistekeskonnas – need on ka ajakirjanike seas populaarsed infoallikad.

Kokkuvõttes peaksime küsima, kas me ikka kasutame kõiki lihtsaid kaasagseid võimalusi inimeste kaasamiseks, et arutelu muutuks sisukamaks ja vaatenurk mitmekesisemaks. Kas me üldse soovime seda või eelistame ajada oma asja iseeneses, sest siis on “asi” selgem ning näime endale omas mahlas nutikamad?

Vaesus nõuab r kui sõda

UNESCO Eesti Rahvusliku Komisjoni peasekretär **Doris Kareva** vestleb kodanikuühiskonna konverentsi peaesineja, ÜRO aastatuhande eesmärkide saavutamise kampaania (Millennium Campaign) juhi **Salil Shetty**ga.

Doris: Tõele au andes tundus mulle aastatuhande kampaania päris alguses, kui sellest kuulsin, ühe järjekordse lootusriika illusioonina, nagu läbi lapsepõlve lubatud kommunism, mis pidi kohe-kohe saabuma. Aga kui asja süvenesin, mõistsin, millega on tegemist.

Maailmas, kus iga päev sureb 30 000 last viletsusse, kus kaks miljardit inimest elavad allpool elatusmiinimumi, kus 120 miljonit last ei jõua algkooli, nagu sa oma ettekandes mainisid, tuleb ja saab viibimatult tegutseda. See on globaalne väljakutse.

Salil: Jah, ja nagu näed, on kõik kaheksa aastatuhande kampaania eesmärki omavahel läbi põimunud. Need ei ole kuidagi-moodi kõrgelennulised ega illusoorseid eesmärgid; vastu-pidi, täiesti elementaarsed, hädavajalikud ja saavutatavad.

Rõõm on näha, kui palju inimesi üle maailma kampaaniaga liitub. Aga samas väga paljud veel ei taju, kui lähedalt äärmine vaesus, mida nad oma silmaga ehk kunagi ei näe, neid ometi puudutab. Kui me püüame neist probleemidest mööda vaadata, pidades neid kellegi teise mureks, koputavad nad varem või hiljem ja väga muretekitaval moel meie endi uksele, saavad meie endi probleemiks, nagu hiljutistest sündmustest Prantsusmaal näha.

Doris: Millegipärast tundus mulle, et kõige raskem ja kõige

põhilisem osa kogu selles programmis on jäänud sõnastamata. Suurim takistus on ehk inimeste inert. Vaesed riigid võtavad paljut paratamatusena, lootusetus sünnitab letargiat. Rikkad riigid aga, kes lähtuvad veendumusest, et kõik sõltub inimesest endast, annavad küll almust, aga ei pea vaeseid tegelikult endaga võrdseks. Olen kohanud mitmeid väga avara silmaringiga inimesi, kes ometi usuvad, et vaesus, harimatus ja kõik sellega kaasnevad hädad on vaeste endi süü. Mismoodi muuta inimeste mõtlemist, on põhiküsimus.

Salil: Probleemi teadvustamine ongi kampaania esmane eesmärk. Aga sellest üksi jääb väheks; vaja on ka rajada poliitiline tahe, vastutus ja valmisolek muutusteks. Üks meie märksõnu on: võtkem isiklikult! See tähendab, et igaüks teadvustaks omaenese osa kogu protsessis. Valitsused vahelduvad ja ei pea mitte alati kord antud lubadusi. Kodanike kohus on neid meelde tuletada.

Doris: Jah, isiklikkus, vaetu osavõtt on äärmiselt oluline. See on ka see, mis kaasa haarab, äratub usaldust. Sest suured sõnad peletavad pigem eemale.

Üks asi, mis kampaania eesmärkides võrreldes UNESCO programmidega mulle silma torkas, oli, et kusagil ei esinenud mõistet inimväarikus. Ometi on see minu muljet mööda vaesusega – või peaks seda tõlkima pigem viletsusena? – valusalt kokkupuutuv teema.

Rohkem ohvreid

Foto: Sven Tupits

Salil: Programmis seda tõepoolest nimetatud ei ole, küll aga 2000. aastal vastu võetud deklaratsioonis; seda alusdokumenti tasub kindlasti lugeda.

Doris: Ja veel üks asi, mis mulle rahu ei anna. Mis asi on üldse vaesus? Mismoodi seda õieti mõista või defineerida, millega mõõta?

Salil: Sellele ei olegi ühest vastust. Aafrika külas mõistetakse seda ühtmoodi, New Yorgi majandusringkondades hoopis teistmoodi. On olemas suhteline ja absoluutne vaesus.

Doris: Absoluutne ehk äärmine vaesus ei vaja vist kommentaari. Suhteline vaesus tundub aga väga tundliku teemana – isegi tarbimismaailma kehtestatud reegleid kõrvale jättes. See,

mis paneb inimese end vaese või rikkana, abitu või kindlana tundma, on kultuuriti ja inimesiti vägagi erinev. Enne kui kedagi aidata, peame mõistma, mis on tema põhivajadused, mis on tema kannatuse põhjus. Ja kuidas aidata, riivamata tema väärikust.

Salil: See ongi väga keeruline teema. Katrina keeristormis New Orleansis hukkusid tuhandet inimesed, kes ei sõandanud vastata üleskutsele evakueeruda, et neil pole autot. Kogu evakueerimiskeem oli üles ehitatud eeldusele, et auto on igal inimesel või vähemasti perekonnal, aga polnud kedagi, kes oleks teatanud, et on tehtud vigi. Samamoodi ei luba mõnikord häbi Aafrika külas tunnustada, et saabunud kirja ei osata lugeda. Ja eluvajalik informatsioon jääb kätte saamata.

Doris: Nagu on mitmeid vanainimesi, kes ei julge kutsuda kiirabi isegi tõsise tervisehäire puhul, olles paar korda hurjutada saanud või olnud sunnitud maksma väljakutse eest üle jõu käivat hinda. Need on varjatud vaesuse ilmingud – aga väga mõtlemapanevad. Need on inimesed, kelles inimväärikus on alla surutud, kes on, nagu Sina ütled – kaotanud hääle. Kes kõneleb nende eest?

Salil: See on globaalne kokulepe. Vastutavad oleme kõik.

Mõtteid konverentsi ettekannetest

Eri Klas
dirigent

Orkester on nagu ühiskond – oma paremate ja halvamate mängijate ja teostega, solistide ja dirigendiga. Dirigent peab kuulama takti, järgima partituuri, kiitma pilguga neid, kes mängivad hästi ja parandama teisi. Harmoonia leidmine on aga ka pillimeeste ülesanne.

Olen dirigeerinud 40 riigis,

Hiinast Ameerikani. Kuidas leida ühist keelt nii erinevate muusikutega, mida öelda ja mida jätta ütlemata? Väljapeetusega kaugele ei jõua, mida avatum oled, seda selgem muusikule. Ainult siis tekib kontakt, mida pole vaja sõnades väljendada. Mida rohkem räägid ümber nurga, seda vähem sind usutakse. Tähtis pole vanus või haridus, vaid suhted – kas orkester-ühiskond aktsepteerib dirigenti? Kui keegi on võimeline looma usaldust enda ja oma eesmärgi nimel, siis tuleb ka tulemus.

David Vseviõv
ajaloolane

Kodanikuühiskond on esmapilgul võimule tülikas. Ent kui vaatame minevikku, näeme, et kõik kodanikke ignoreerinud kooslused on lõppenud võimu jaoks katastroofiliselt. Tuletage meelde neljandat ristsõda, Konstantinoopoli langemist – paartuhat rüütlit võtavad ära sajatuhandese linna! Oktoobrirevolutsioonil paarsada inimest. Sest mitte kedagi ei huvitanud!

Kodanikuinitsiatiiv on seega võimule elu ja surma küsimus.

Heites põgusa pilgu ajalukku paistab kodanikuühiskond realiseerimatu idee. Ei saa olla absoluutset kodanikuühiskonda. Kõik suuremad ideed inimkonna ajaloos on realiseeritud ja see ongi nende eelis, see võimaldab edasi minna.

Olete valinud endale töö, mis mitte iialgi ei lõpe. Mina saan kirjutada ajalooramatu valmis, aga teie, kes te tegelete kodanikuühiskonna ülesehitamisega, ei saa kunagi panna käsi lauale ja öelda: ta on valmis. Ta ei saa kunagi valmis. Sellepärast soovin teile jõudu ja jaksu.

Andrus Ansip
peaminister

Kaasamine peab saama avaliku sektori tegevuse aluspõhimõtteks. See tähendab partnerlust, viib vastastikuse mõistmiseni. Kaasamise headest tavadest võiks saada soovituslik käitumisnormistik kõikidele.

Me arutame ikka, kas riik on kodaniku või kodanik riigi jaoks. Ei tohi unustada, et riik

on ühe rahva kõrgem isolemise vorm ja et me ise peame, saame, võime ja oleme kohustatud olema selles riigis osalised. Riik on meie kõigi jaoks.

Riik ja seadused pole sellepärast, et teistel on ka või et nii meeldib Brüsselile. Seadused on selleks, et oma elu sel maal kõige paremini korraldada.

Mida rohkem kaasame otuste langetamisel kõiki osapooli, seda parem on meie riik, seda suurem on meie ühiskond. Meil on suur riik ja suur ühiskond.

Aastatuhande eesmärkide kampaania

2000. aastal võttis ÜRO aastatuhande tippkohtumine riigipeade tasandil vastu kaheksa eesmärki – lühidalt kokku võetuna on nende sihiks vaesuse vähendamine aastaks 2015.

India päritolu Salil Shetty juhib ÜROs kampaaniat, millega eesmärke ja nende olulisust teadvustatakse ning juhitakse tähelepanu igapäevasele võimalusele nende saavutamisele kaasa aidata. Sellest rääkis ta ka kodanikuühiskonna konverentsil. Loe lähemalt aastatuhande eesmärkidest: www.millenniumcampaign.org

Liikmete kaasamine

Läbiviijad: Rait Talvik ja Urmo Kübar

Liikmete kaasamise küsimused muutuvad üha olulisemaks, mida enam ühendused keskenduvad eestkostele kui oma tegevusstrateegiale. Soovides enese kaasamist otsustusprotsessidesse, peavad ühendused olema suutelised vastama küsimustele, keda ja kuidas nad esindavad ning kas nad ise vastavad neile nõudmistele, mida esitavad näiteks avalikule sektorile.

Legitiimne võib olla ka kaasamata (näiteks kui legitiimsuse allikaks on su teadmised või kogemused valdkonnas, ehkki ka nende tekkimiseks on kaasamine hea vahend), küll aga on kaasamine vältimatu, kui orga-

nisatsioon pretendeerib oma liikmete või sihtgruppide huvide esindamisele.

Töörühmas käsitleti kolme kaasamise osa: liikmete tundmaõppimine, kommunikatsioon (informeerimine ja konsulteerimine) ning otsuste tegemine, organisatsiooni seisukohtade kujundamine. Neile tähelepanu pööramine aitab lahendada mitmeid töörühmas osalenute väljatoodud praktilist probleemi nagu liikmete passiivsus, tagasiside kehv kvaliteet, raskused tulla toime vastukäivate arvamustega liikmeskonnas jne. Näpunäiteid kõigiks neiks tegevusteks leiab www.ngo.ee/konverents.

Ühenduste rahastamine

Läbiviijad: Kalle Jürgenson (pildil) ja Tiit Riisalo

Mittetulundussektori rahastamise küsimuste lahendused saavad alguse juba baasdokumendist "Riigi eelarvestrateegia 2007–2010", kus on otstarbekas riigi strateegilise eesmärgina sätestada kodanikuühis konna arendamine.

Valitsuse tasandil ei ole määratletud kodanikuühiskonnaga seonduvate probleemide eest vastutajat. Kõige loogilisem on sätestada see regionaalministri vastutusosalas olevaks. Selle tulemusel on võimalik mittetulundussektori organisatsioonide kaasamine riigieelarve kujundamise protsessi juba selle alfaasist alates. Valdkondlikud katusorganisatsioonid tuleb kaasata valdkondlike (ministeeriumide) eelarvekavade ettevalmistamisse ja ka vastavatesse eelarveläbirääkimistesse ministeeriumi ja rahandusministeeriumi vahel.

Vajalik on luua kodanikuühiskonna sihtkapital, mille kaudu toimuks kogu sektori finantseerimine selle jätkusuutlikku arengut silmas pidades.

Sihtkapitali moodustamine ja vastava eelarvekava ettevalmistamine oleks regionaalministri haldusalas koostatav ja seda koostöös ühenduste üleriiklike katusorganisatsioonidega.

Mittetulundussektori rahastamine on võimalik kolmel viisil: projektitoetused, tegevustoetused ning lepinguliste tööde või teenuste tellimine.

Projektitoetustega tegeleks kodanikuühiskonna sihtkapital ja seda vastavalt riiklikele ja valdkondlikele arengukavadele ning strateegiatele.

Tegevustoetusi vahendaks ministeeriumid vastava valdkonna katusorganisatsioonidele, et tagada nende avalikest huvidest lähtuv jätkusuutlik tegevus.

Lepinguliste tööde ja teenuste tellimine toimuks ministeeriumide kaudu.

Aitäh! Konverentsi toetasid:

Sokos Hotel Viru, Siseministeerium, Briti saatkond, Eestimaa Looduse Fond, Avatud Eesti Fond, Eesti Televisioon ja UNESCO osalusprogramm.

Täname osalejaid, esinejaid ja vabatahtlikke abilisil!

SOKOS HOTEL
VIRU
TALLINN

EV Siseministeerium

British Embassy, Tallinn

EELF

AVATUD EESTI
FOND
OPEN ESTONIA FOUNDATION

Toetust saadi UNESCO osalusprogrammi raames

Säästev juhtimine

Läbiviija: Tuuli Rasso

Kuna nii hea kui halb eeskujud on nakkavad, siis mõjutavad igapäevase tegevusega kõik oma liikmete ja töötajate, aga ka üritustel osalejate suhtumist ümbritsevasse, ka keskkonna säästmisse.

Mitmete organisatsioonide esindajad töörühmas otsustasid analüüsida oma tegevuse keskkonnamõju ja mõelda, kuidas negatiivset vähendada.

Kõigi levinumaks viisiks osutus paberi korduvkasutus ja kahele poole printimine. Mõnes organisatsioonis on alustatud jäätmete lahus kogumist. Osalejad leidsid ühiselt, et suurimat keskkonnamõju avaldatakse transpordivajaduse tõttu. Kuigi

sõitude arvu on väga raske vähendada, saab paremini planeerida ja sõiduvahendit ühiselt kasutada.

Mõned soovitusel organisatsiooni keskkonnamõju vähendamiseks:

- Kaardistage ja analüüsige keskkonnamõju, seejärel sõnastage oma keskkonnasäästus eesmärgid, töötage välja indikaatorid tulemuste hindamiseks ja hinnake saavutusi vähemalt kord aastas.
- Eelistage tooteid, mis on pärit Eestist, kannavad õiglase kaubanduse ja/või ökomärki. Aidake neid märke tutvustada.
- Mõelge, mis teist lahkudes järele jääb!

Eestkoste kohalikul tasandil

Läbiviijad: Linnar Viik ja Mai Kolnes

Eesti poliitiline maastik on suhteliselt kiiresti muutuv ja elanikkonna jaoks järjest vähem usaldusväärne. Me räägime küll demokraatiast, ent paljude huvigruppide hääl ei jõua siiski sageli valitsemise tasandile.

Põhjused on mõlemapoolsed. Kodanikkond on erinevate tegurite tõttu passiivne ega võta eluolu puudutavate küsimuste arutamisest kuigi palju osa ning teisalt on tagasihoidlik omavalitsuste initsiatiiv kaasata sihtühmi otsustamisesse.

Koostöö omavalitsustega on kindlasti kõige olulisem. Aktiivne ning usaldusväärne suhtlemine kodanike ja võimu

vahel on koostöö ja kohaliku arengu vaieldamatuks eelduseks. Kui jõutakse arusaamale, et mõlemad püüdlavad elujärje paremaks muutmise ja kodukohta arendamise suunas, siis miks mitte teha seda koos.

Häälekaalu koolitusel tegeleti kodanike äratamise ja julgustamisega osalemaks kohaliku elu arendamisel (sel korral suunaga kohalikele valimistele).

Lähtudes põhieesmärgist, milleks on koostöö, võiks koolitustesse olla kaasatud paralleelselt nii kolmanda sektori esindajad, aktiivsed kodanikud, ametnikud kui ka volikogude liikmed.

Fotod: Sven Tupits

Eetika

Läbiviijad: Kristina Mänd, Agu Laius, Kaidi Holm (pildil)

Eetikaküsimused on muutunud üha olulisemaks seoses valitsemiskriisiga, usaldusdefitsiidiga, konkurentsi süvenemisega ning ühenduste rolli kasvamisega ühiskonnas. Ühendused on seadnud endale EKAKiga väärtused ja eesmärgid. Selleks, et oma kasvanud mõju ja võimuga toime tulla, on oluline, et ühendused vastutaksid järjest rohkem iga oma sammu eest.

Töörühmas vaadati üle legitiimsuse ja vastutavuse taustsüsteem ning vahetati mõtteid, mida peaks tegema, et hoida inimesi, suhteid ja mainet, et oleks strateegia ja toimivad juhtorganid.

Juhtorganite puhul on oluline eristada, et sel oleks selged volitused ja kompetentsus, et oma ülesannetega toime tulla. Mida oskuslikum on organisatsioon ja suurem tema mõju, seda rohkem pööratakse tähelepanu juhtorganite liikmete kompetentsusele – et ei oleks vaid toredad inimesed, vaid ka oskused, teadmised ja motivatsioon.

Mõned praktilised soovitusel: määratle oma väärtusahel – panustajad, osalejad, vahendajad, kasusaajad; määratle oma standardid ja ootused – arengukava, tegevuskava; hinda oma tegevust – sisemised mõõdikud, välised mõõdikud; arenda oma juhtorganit – missioon, seire, vahendid, teavitus; tee majandusaasta aruannet, ühiskondlikku aruannet ja keskkonnuaruannet.

Sotsiaalne ettevõtlus

Läbiviijad: Rob John (pildil) ja Artur Taevere

Sotsiaalse ettevõtluse töögruppis arutati, kuidas ühendused saavad muutuda ettevõtjalikumaks ja leida endale seeläbi stabiilsemad sissetulekuallikad.

Sotsiaalsel ettevõtjal on uus idee, kuidas mõnda muret ühiskonnas paremini lahendada ning tal on ka piisavalt palju ettevõtlikkust, et kõigist raskustest võitu saada ja oma idee ellu viia.

Kitsamas tähenduses võib rääkida temast kui inimesest, kes on loonud toimiva ärimudeliga ettevõtte – mitte selleks, et omanikele kasumit teenida, vaid et sotsiaalset või keskkondlikku “tulu” luua.

Sellised sotsiaalsed ettevõtted on ületamas traditsioonilist lõhet MTÜde ja ettevõtete vahel, teenides järjest suurema osa oma sissetulekust erinevate toodete ja teenuste müügist. Täna on Suurbritannias üle 15 tuhande sellise ettevõtte, aastakäibega

26 miljardit eurot. Näiteks Oxfam on loonud õiglase kaubanduse propageerimiseks kohvikute keti, mis teenib ühtlasi tulu Oxfami arengukoostööprogrammi finantseerimiseks.

Millele mõelda, kui MTÜl on tahtmine ettevõtlusega alustada? Millist valmisolekut see ühenduselt eeldab? Infot teiste riikide kogemustest võib leida lehekülgedelt www.socialenterprise.org.uk ja www.nesst.org.

Kodanikuharidus

Läbiviijad: Hannes Voolma, Reet Kost, Mare Räs ja Marti Taru

Kodanikuks kasvamine ja kodanikuna kasvamine ei lõpe teatud teadmiste ja kogemuste omandamisega koolis või muus organiseeritud õppes. Nagu paljude teiste õpivaldkondade puhul vajab kodanikuks olemine jätkuvat übermõtestamist muutuvate ühiskonnasuhete ja isiksuslikus kontekstis, lähtudes east ja elu- ning töökogemusest.

Kas meie kooliharidus loob täna vajaliku pinna elukestvaks õppeks kodanikuhariduse valdkonnas? Või on koos läinud kergema vastupanu teed, madalades kodanikuks olemise ja kodanikuna tegutsemise küsimused ja vastuolud päheõpitavateks faktiteadmisteks poliitilisest süsteemist, serverides seda ideoloogilises kastmes? Vastus on ilmselt kusagil vahepeal ja erineb kooliti. Kuidas siis kohalik omavalitsus, kes on

valdava osa koolide pidaja Eestis, saaks ja peaks jagama kooliga vastutust selle eest, et ühiskond oleks jätkusuutlik?

Lisaks on kodanikuharidus Eesti jaoks oluline ka päevapoliitilises kontekstis. Meedias vahenduvad väited ja näited kriisist ühiskonnaliikmete, poliitikute ning ametnike väärtusotsustustes, nn. eetikakriisist. Kodanikuharidus mitte dogmaatilise, vaid analüütilise distsipliinina on kindlasti oluline noorte jaoks, kes kujundavad praegu oma maailmapilti ja teevad tulevikuvalikuid.

On paradoksaalne, et peame tänast konverentsi olukorras, kui riiklikku üldhariduse õppekava puudutavate otsustega vastandub võim avalikult siinsamas arutatavale kaasamise heale tavale.

Sotsiaalne kapital maal ja linnas

Läbiviijad: Monika Salu ja Alari Rammo

Töörühma eesmärgiks oli arutada vastuolusid ja erinevusi väikeste ja suurte, linnas ning maal tegutsevate ühenduste vahel, lähtuvalt nende efektiivsusest ja jätkusuutlikkusest.

Abimaterjaliks oli raamat “Vabauhenduste arengust Eestis: ülevaade 2005”, mis vaatles läbi seitsme mõõtme ühenduste jätkusuutlikkust ja vajadusi.

Osaliselt just konverentsiks valminud ülevaate põhjal lisati programmi ka see töögrupp, kuna valdav enamik analüüsitud mõõtmetest tõi välja erinevused toimetulekus suurte ja väikeste organisatsioonide vahel. Stereotüüpseid vastuolusid ei tähenda aga, et väikesed ühendused ei oleks tingimata oma valdkonnas või kogukonnas alati hästtoimivad.

Siiski tulevad paremini toime need ühendused, kes on liitunud katusorganisatsioonidega. Ei tähenda sotsiaalne kapital ju teooriatest lähtudes inim- või rahalist ressursi, vaid toimivad koostöösuheteid ja vastastikkust usaldust. Mitte kõikides Eesti piirkondades ei mõisteta koostöö ja ühise eestkoste vajadust.

Töörühmas ilmnes ka veidi ootamatu, pigem tulevikuprobleem – mis saab siis, kui stabiilse (nt riigieelarvelise) rahastusega ühendused muutuvad liiga mugavaks ja bürokratiseeruvad, kui turvatundega kaob entusiasm? Näiteid sellisest tendentsist juba leiab.

Uus keskus hakkab kodanikuühiskonda uurima ja arendama

16. novembril kirjutasid Tallinna Ülikooli (TLÜ) rektor Mati Heidmets ja Avatud Eesti Fondi juhataja Mall Hellam alla lepingule kodanikuühiskonna uurimis- ja arenduskeskuse käivitamiseks ja arendamiseks.

TLÜ Eesti Humanitaarinstituudi ühiskonnateooria õppetooli juures loodud keskus hakkab läbi viima kodanike organiseerumise ja kodanikualgatusetega seotud uurimusi ja analüüsima kolmanda sektori arengut ja suhteid teistega.

Keskus luuakse Balti-Ameerika partnerlusprogrammi (BAPP) toel. Tõene ja põhjalik informatsioon mittetulundussektori praegusest olukorrast, võimalustest ja vajadustest on oluline nii BAPPile, kes saab sellele tugineda oma rahastamis-tegevuste plaanidel, kui EKAKi rakendamise ühiskomisjonile ja mittetulundusühend-

Vastse keskuse juhataja kohusetäitja professor Mikko Lagerpetz ning teadur Sofia Joons üllatasid lepingu allakirjutamisele kogunenud bandžo- ja viiuliduetiga.

Foto: Alari Rammo

dustele endile – ehk kokkuvõtte kogu ühiskonnale.

Lisaks kodanikuühiskonda puudutavate alus- ja rakendusuurimustele hakkab keskus korraldama nendes valdkondades kraadiõpet ning koguma teavet sellealaste uurimuste kohta Eestis ja Balti riikides.

Praegu on käivitunud keskuse esimene projekt: kodaniku-

algatuse arengut ja hetkeseisu kajastava artiklite kogumiku koostamine. Kogumikus avaldatavad uurimustulemused on suurel määral pärit aasta esimeses pooles Eesti Humanitaarinstituudi läbi viidud uurimusest “Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis” (vaata ka lk. 10!).

Urmo Kübar

President tunnustas aasta vabatahtlikke

4. detsembril andis president Arnold Rüütel sajale aasta vabatahtlikuks tunnistatud inimesele Estonia kontserdisaalis üle tänukirjad ja rinnamärgid.

Esmakordselt läbi viidud nii suurele üleriiklikule vabatahtlike tunnustamisüritusele esitati kokku 354 kandidaati, kõige nooremad neist 12aastased koolilapsed, kes aitasid korrastada Männiku mänguväljakut, ja kõige vanem 91aastane vanaproua, kes käib abiks Haabersti sotsiaalkeskuses.

Kandidaate esitasid nii organisatsioonid kui ka eraisikud – esitati näiteks oma naabrinaist, kolleegi, lapsi, emasid-isasid, koolidirektor esitas oma kooli aktiivse õpilase, külaelanikud kohaliku seltsitegevuse eestvedajaid jne. Ettepanekuid tuli kõigist maakondadest ja väga

erinevate tegevuste eest: noorsootöö, hingelise toe pakkumine, õpiabi, erivajadustega lastega tegelemine, vanurite aitamine, huviringide eestvedamine, kodukandi edendamine, jõulupeo korraldamine kodututele, pannkoogipäevad eakatele, rõivaste ja kasutatud asjade kogumine, annetamine jms.

Nende tegevuste eest ei küsitud inimestelt raha ega saanud tasu ka nende läbiviijad. Tihti kulutati just oma raha, et teistele rõõmu teha.

Saja tunnustatava valimisel lähtus komisjon sellest, et need esindaksid erinevaid tegevusvaldkondi ja kohti, automaatselt pääsesid saja hulka kõige nooremad ja vanemad ning need, keda seadis üles mitu esitajat.

Väljavalitud sada ei ole seega ülejäänutest mingil moel

Rasmus Rask on töö kõrvalt Hansapangas aidanud kaasa Taaskasutuskeskuse loomisele ja tegevusele ning kaasanud ka oma kolleege.

paremad, vaid nad esindavad nii vanuseliselt, piirkondlikult kui tegevusalalt kõiki kandidaate ja annavad nõnda suurepärase pildi sellest, kui laialdaselt on vabatahtlik mõtteviis ja tegevus Eestis levinud.

Idee vabatahtlike tunnustamiseks pakkus välja EKAKi kodanikuhariduse ja avaliku teadlikkuse arendamise töörühm, eesmärgiga teadvustada nende tegevusi avalikkusele.

Annika Remmel
Initsiatiivgrupi liige,
Avatud Eesti Fond

Uusi trükiseid

“Kuidas muuta maailma? Sotsiaalsed ettevõtjad ja uute ideede jõud”

David Bornsteini raamat on hindamatu ideede- ja inspiratsiooniallikas igale aktiivsele kodanikule ja ühenduse eestvedajale. Autor vaatleb, kuidas kodanikuühendused saavad olla positiivsete muutuste algatajaks ja näitab uuendusliku visiooniga ettevõtlikke inimesi – ühenduste eestvedajad, keda me võime kutsuda sotsiaalseteks ettevõtjateks.

Raamatusse on valitud erakordsed näited murrangulistest ideedest Eestile lähemalt ja kaugemalt (Ungari, Poola, India, Brasiilia, USA jne). Raamatu andis välja kirjastus Fontes.

“Vabauhenduste arengust Eestis: ülevaade 2005”

Kuus aastat on EMSL korraldanud Eesti ühenduste jätkusuutlikkuse hindamist. Nagu aastal 2002, viis EMSL ka tänava läbi hindamise kõikides maakondades, millest on valminudki see ülevaade.

Lisaks jätkusuutlikkuse analüüsile sisaldab raamat artikleid Eesti kodanikuühenduste arengust, ühenduste legitiimsusest ja vastutavusest, kaasamise headest tavadest jpm. Raamatu pani kokku EMSLi meediakoordinaator Alari Rammo ja trükist saab tasuta EMSLi kontorist või elektrooniliselt www.ngo.ee/trykised.

Ingliskeelne ülevaade Eesti kolmandast sektorist

EMSL andis siseministri riiumi ja EKAKi ühiskomisjoni toel välja ingliskeelse infovoldiku Eesti kodanikuühiskonnast. Trükis on mõeldud igale ühendusele enda ja Eesti tutvustamiseks suheldes välispartneritega. Voldikut saab iga organisatsioon soovitud koguses tasuta EMSLi kontorist Tallinnas või elektrooniliselt www.ngo.ee/trykised.

Sünnib riigi raha kasutamise plaan

Alanud on riigi eelarvestrateegia koostamine aastateks 2007-10, mis hõlmab ka Euroopa Liidult laekuvat raha. **Eesti Rohelise Liikumise projekti koordinaator Maris Puurmann** kirjutab, miks ja kuidas ühendused selles protsessis osalema peaksid.

Riigi eelarvestrateegia (RES) koostamine on protsess, mille käigus arutatakse läbi ja pannakse kirja Eesti arengueesmärgid ning raha jaotamise plaan nendeni jõudmiseks. Otsustatakse valdkonnad, mis vajavad enam tähelepanu, ning tegevused, millega saab tekkinud probleeme kõrvaldada või ähvardavaid ohte vältida.

Et valikud saaksid tehtud võimalikult laia ringi huve arvestades, on oluline ka vabäühenduste kaasaraäkimine kogu protsessis – juhtides tähelepanu ühiskonna kitsaskohtadele, erinevate huvirühmade vajadustele, plaanitavate tegevuste võimalikule mõjule ning tulemustele.

RESi kinnitamisega tehakse valikud riigi arengusuundade osas küllaltki pikaks perioodiks. Ülesanne on vastutusrikas, sest lisaks riigieelarvele kavandatakse sama strateegia alusel aastas ligi 8 miljardi kroonini ulatuvate Euroopa Liidu tugifondide toetuste kasutamine.

Pingeline graafik

22. novembril tutvustas rahandusministeerium strateegia koostamise ajakava, mis on küllaltki pingeline laiapõhjalise arutelu läbiviimiseks.

Esiteks paistab, et partnerite arvamuste ja erinevate huvidega arvestamine sõltub paljuski sellest, kui kiiresti ühendused suudavad reageerida ja tegutseda. Teiseks saab osalemine olla tulemuslik, kui seda tehak-

se jooksvalt kogu protsessi raames.

Näiteks äsja avalikustatud "Riikliku tegevuse strateegilise raamistiku" hetkeolukorra analüüsi tööversioonile oodatakse mitte-ametliku konsulteerimise korras arvamusi ja ettepanekuid kuni 7. detsembrini. Kuigi ametlik konsulteerimine kogu RES raamistiku osas toimub järgmise aasta esimeses pooles, on oluline juba praegu hakata kaasa mõtlema – kui järgmiste sammudena saavad sõnastatud eesmärgid ja tegevussuunad ning hakatakse välja töötama rakenduskavasid, ei saa enam

Kolm soovitus

Et olla jooksvalt kursis eelarvestrateegia koostamise protsessi, konsulteerimisele esitatud materjalide ning osalemisvõimalustega:

- Soojendage üles oma kontaktid ministeeriumides, kuna teemapõhine kaasamine leiab aset just nende kaudu. Probleemidest "oma" ministeeriumiga andke teada rahandusministeeriumile;
- Jälgige veebilehte www.fin.ee/res2007, kust leiab informatsiooni strateegia koostamise protsessi ülesehituse ja käigu kohta ning olulisi materjale;
- Eesti Rohelise Liikumise projekti raames on avatud veebileht www.eurofondid.org.ee, kuhu riputatakse nii konsulteerimisele esitatud kui muid teemakohaseid materjale. Projekti raames koondatakse materjalidele esitatavad arvamused ja ettepanekud, et need edastada ühtse dokumendina vastutavatele asutustele.

minna tagasi lähtepositsiooni-de muutmise juurde.

Ühenduste koostöö

Eesti Rohelise Liikumise eestvedamisel ja Balti-Ameerika Partnerlusprogrammi toel algatati projekt, aitamaks kaasa vabäühenduste koostööle suhtlemisel riigiametitega rahastamisküsimustes. Projekti raames läbiviidav infovahetus ning seisukohtade koondamine on avatud kõigile ühendustele. Oluliseks suhtluskanaliks on veebileht www.eurofondid.org.ee.

Strateegiadokumendid, mis tekstilt pikad ning keelelt keerulised, võivad nii mõnegi ühenduse panna esialgu õlgu kehitama. Ei ole oluline, et iga organisatsioon kujundaks riigi arengut mõjutavate dokumentide osas oma seisukoha, neist tähtsamatega tasub aga kindlasti tutvust teha.

RESi koostamisse on aktiivselt kaasatud ministeeriumide partnerid, enamasti katusorganisatsioonid või võrgustikud. Aga ka väiksemates ühendustes võib kujuneda arvamusi, mis tuleks kindlasti edastada oma valdkonna katusorganisatsioonile või võrgustikule.

Vabäühenduste koostööprojekti raames koondatakse ühenduste kommentaarid ning sõnastatakse ühised seisukohad. Et leida parim viis oma arvamuste viimiseks dokumentide koostajateni, võib alati nõu pida projekti koordinaatoriga aadressil maris@vormsi.ee.

Tulumaksusoodustust täpsustub

Rahandusministeerium on ette valmistanud tulumaksuseaduse muutmise, mille väljatöötamises osales ka EMSL.

Olulisim on paragrahv 11 muutmise, mis käsitleb tulumaksusoodustustega ühenduste nimekirja, kuhu kuulub üle 1500 avalikes huvides tegutseva ühenduse.

Kehtiva seaduse kohaselt on võimalik soodustust taotleda ja saada ka paljudel ühendustel, kes ei tegutse sisuliselt avalikes huvides. Eelnõu kohaselt sätestatakse nimekirja kandmiseks senisest põhjalikumad tingimused ja ühenduste esindajatest komisjoni loomine. Lähemalt järgmises infolehes.

Ootame tagasisidet

EMSLi juures rahastamiskonsultandina töötava Kalle Jürgensoni esimesed ja kõik järgnevad materjalid ühenduste riigieelarvelise rahastamise skeemide kohta leiab www.ngo.ee/rahastamine (vt. ka töörühma kokkuvõtet lk. 4!). Kommentaarid oodatud aadressil kalle@ngo.ee.

NGO Fondi avalik arutelu

15. detsembril kl 13-17 toimub Keskkonnaministeeriumis (Narva mnt. 7a, Tallinn) Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanisme tutvustav aruteluforum.

Keerulise nimega projekti eesmärk on aidata kaasa majandusliku ja sotsiaalse ebavõrdsuse vähendamisele arendusprojektide rahastamise kaudu. Eraldi luuakse ka valitsusväliste organisatsioonidele suunatud NGO Fond, mille suurus on 7% kogu toetusest ehk 34.3 miljonit krooni.

EMSLi poolt juhib NGO Fondi projekti Tiit Riisalo, kogu info on leitav või viidatud www.ngo.ee/ngofond.

7 järeldust ühenduste arengust

Augustist oktoobrini viis EMSL kõigis maakondades läbi kodanikuühenduste jätkusuutlikkuse hindamise. See oli jätkuks kolm aastat tagasi tehtud samasugusele uurimusele. Järeldustest teeb kokkuvõtte **Urmo Kübar**, kes oli üks arutelude läbiviijatest.

1 Kõige rõõmustavam järelendus on ühenduste eneseanalüüsi suutlikkuse kasv: seda tehakse üha küpsemalt, nähes seoseid tegevuskeskonda loovate tegurite vahel, ning ka suurema üldistusvõimega. Kasvanud on eneseväarikus ja -teadlikkus, rolli ühiskonnas nähakse laiemalt, paremini osatakse sõnastada vajadusi. Vähenenud on "meie" ja "nemad" suhtumine sektorite vahel ja rohkem räägitakse kodanikuühiskonnast. Viimane kehtib ka aruteludes osalenud maa- või omavalitsuse ja firmade esindajate kohta.

2 Hinnatud kriteeriumidest on kõige kiiremini arenenud ühenduste tegutsemisvõime, mille all hindasime sihtrühmade loomist ja tundmist, juhtimist ja sisemist korraldust ning avatust. Planeerimine muutub täpsemaks ja pikaajalisemaks, samuti sihtrühmade huvides tegutsemine, suutlikkus kaasata partnereid ja vabatahtlikke. Teoreetilisi teadmisi annavad koolitused, kohati on küll probleemataoline veel õpitu kohandamine. Palgalist tööjõudu ühendustes endiselt napib, vajadust selle järele tajutakse üha rohkem. Samuti on kesine (kuid paranemas) tehniline varustatus.

3 Mitmekesisemaks on muutunud ühenduste rahastajate ring, mis vähendab sõltuvust ühest sissetulekuallikast. Kasvanud on omatulu teenimine ja suutlikkus selleks ideid leida. Professionaalsem on enesekontroll ja aruandmine rahastajatele. Küllalt väikest rolli mängivad sissetulekuallikana endiselt liikmemaksud, millel on pigem distsiplineeriv otstarve.

Maakondlike hindamiste tulemused said novembri lõpul kogumikuks "Vabaühenduste arengust Eestis". Pildil paneb raamatuid kokku trükikoja lloprint kaanestaja Ingrid Paltser.

Foto: Alari Rammo

4 Eestkoste ning poliitika mõjutamise osas on pilt omavalitsuste kaupa kirju ja sõltub paljuski kohalike tahtest ja suutlikkusest, selged mehhanismid puuduvad, ent häid näiteid ja märke mõtteviisi muutusest leidub. Tõusnud on ühenduste teadlikkus vajadusest ka ise olla hea oma liikmete ja sihtgruppide kaasaja, samuti võime oma huvide eest seista. Soovida jätab suutlikkus sõnastada poliitika probleeme ning hoida end kursis käimasolevate protsessidega (eriti kui KOV ei ole sellest huvitatud).

5 Avalike teenuste lepinguline delegerimine ühendustele levib, kuid pilt on taas ebahütlane ning valdkonniti kitsas. Sageli pakutakse teenuseid projekti korras. Ka ühenduste endi teadlikkus selles küsimuses jätab veel soovida, terminidki on harjumatud. Ühenduste pakutavate teenustega ollakse kohapeal rahul, sageli teenitakse kulud tasa, vähestel juhtudel saadakse ka kasumit.

6 Maakondlikelt arenduskeskustelt saadava toega ollakse rahul, ootused katusorganisatsioonidele ja võrgustikele on erinevad ning seega ka rahulolu. Põhimõtteliselt on kättesaadavad kõikvõimalikud koolitused ning ühendused oskavad neid ka tahta, probleemiks on suutlikkus nende eest maksta.

7 Ühenduste tegevuse kajastamine meedias kasvab, kuid on enamasti siiski ürituste ja persoonide keskne, sügavam analüüsi ei kohta. Probleemiks on ka ühenduste endi suutlikkus suhelda meediaga (äratada huvi, pakkuda kiiresti kvaliteetset materjali jne) ning teadlikult oma mainet kujundada. Avalik imago on positiivne, kuid seda pole põhjust pidada kuigi informeeritud toetuseks. Samas on positiivne märk heast mainest suurenev aktiivsus heategevuses või vabatahtlikena.

Kiri valla- ja linnajuhtidele

Tuginedes sel sügisel läbi viidud ühenduste jätkusuutlikkuse hindamistele ning kahele erakondade avalikule kuulamisele, saatis EMSL novembri lõpus ettepanekud 227 omavalitsusele, kuidas need saavad kaasa aidata oma territooriumil tegutsevate ühenduste arengule.

EMSL kutsub omavalitsusi üles koostama ja järgima selgeid põhimõtteid ühenduste kaasamiseks ja rahastamiseks, sõlmima nendega lepinguid avalike teenuste osutamiseks ning koostama keskkonnaaruandeid.

Nagu näha maakondlikest aruteludest ja pidevast suhtlemisest ühendustega, on olukord ühenduste jaoks omavalitsuste kaupa väga erinev, ütles EMSLi juhataja Kristina Mänd. "Oma kirjas ei esita me nõudmisi, vaid anname oma kogemustele ja teadmistele tuginedes nõuandeid, kuidas omavalitsusjuhid saavad ühenduste arengut soodustada. Ühenduste areng ei ole mingi omaette eesmärk, vaid väga selge võimalus kohaliku elu paremaks muuta ja inimeste rahulolu tõsta."

Näiteks kaasamine võimaldab ennetada probleeme otsuste tagajärgedega, teenuste delegerimine ühendustele tõsta nende kvaliteeti jne. Oluline on, et põhimõtted neiks tegevusteks oleks läbi räägitud ning kõigile ühtsed ja selged, vältimaks juhuslikkust ja korrupsiooni, seisab kirjas. Kirjaga saab tutvuda www.ngo.ee/8314.

Koolitused katustele

Katusorganisatsioonide arendamise programmi raames viis EMSL sel sügisel läbi kolm koolitust: oktoobris räägiti liikmete kaasamisest ja eestkostest, novembris säästvast juhtimisest ning viimase koolitusena sel aastal peeti 1. detsembril seminar nõukogu ja juhatuse arendamisest. Raha koolitusteks tuli riigieelarvest ja UNESCO programmist.

Säästkem ühiskonda

UNESCO koostööprogrammi projekti raames on EMSL sel sügisel levitanud seminaride, trükiste, meedia ja konverentsi vahendusel säästva ühiskonna ideed. Miks, kirjutab **EMSLi juhataja Kristina Mänd**.

Vaatamata sellele, et inimtegevuse laastava keskkonnamõju kohta on piisavalt teavet, jätkub loodusvarade ning kultuurilise mitmekesisuse hävitamine. Inimene on aga ainus olend, kes muutust ise planeerib ja ise oma arengu käiku muuta saab. "Kultuuriline evolutsioon", mida suunavad inimese enda valikud, mõjutab inimarengut rohkem kui bioloogiline evolutsioon, väidab Gary Gardner raamatus "Maailm aastatel 2000 ja 2001".

Hea tahe, napid oskused

Järelikult vajame muutusi. See on raske, kuid mitte võimatu. Kõigil – kodanikel, ettevõtetal, ühendustel, avalikul sektoril, meedial – on siin täita oma roll. Selleks tuleb õppida stra-

teegiliselt ja säästvalt mõtlema.

Paraku on just oskused, mis aitaksid inimestel oma arengukäiku sekkuda ja inimtegevuse negatiivseid kõrvalmõjusid ette näha, ebapiisavalt arenenud. Samamoodi ei nähta piisavalt inimtegevuse seoseid loodus- ja kultuurikeskkonnaga. Neid tuleb selgitada ja õpetada selleks süsteemi tervikuna nägema.

Inimestele on loodus- ja kultuurivarade ületarbimine meelepärane, aga säästmine vastumeelne. Järelikult peame motiveerima ja õpetama, kuidas saada ainult isikliku käekäigu eest huvitatud inimesed tegutsema keskkonna, ühiskonna ja üldse huvides.

UNESCO projekti raames korraldab EMSL sel aastal kolm koolitust: katusorganisatsiooni-

dele, Heateo Sihtasutusega säästlikust juhtimisest ning koos Avatud Hariduse Liiduga Lõuna-Eesti ühendustele. Õpetuste, praktiliste näidete ning arutelude käigus saavad neil osaleda teadmisi ja oskusi, kuidas korraldada oma organisatsiooni juhtimist säästlikult ning seeläbi kokku hoida.

Millest räägime?

Teemad on põhjalikud: mis on säästlik strateegiline planeerimine ja tegevuste elluviimine, mis on organisatsiooni sotsiaalne vastutus ja tegevuse kolmekordne tulem, millised on inimtegevuse seosed loodus- ja kultuurikeskkonnaga, millised on keskkonna ja ühiskonna omavahelised seosed ja sõltuvus, kuidas oma keskkonna-

mõju mõõta, kuidas aidata avalikku ja äri sektorit säästvusele, millised on ühenduste vahendid säästvuse tõstmisel, kuidas info- tehnoloogia aitab kokku hoida kulusid ja säästa keskkonda jne.

Koolitustel osalenuid kutsutakse säästlikku suhtumist kasutama nii oma organisatsioonis kui propageerima seda ka oma partnerite seas.

Sotsiaalse vastutuse olulisim osa on ettevõtte, organisatsiooni, erakonna ja üksikisiku vastutus keskkonna ees. Oma töötajatele näiteks tasuta jõusaali pakkuvat või aeg-ajalt annetusi tegevat, kuid samal ajal piiramatult keskkonda kahjustavat firmat ei saa nimetada sotsiaalselt vastutustundlikuks. Kuna sotsiaalse vastutuse alal ei ole veel välja kujunenud häid tavasid ega seadusandlikku reglementeeritust, aitab see projekt kaasa, et vastutus keskkonna ees muutuks seaduseks ning traditsiooniks, mis peaks olema nii organisatsioonide, valitsuse, ettevõtete kui inimeste käitumise loomulik osa.

Lühidalt

EMSLile pooleks aastaks uus juht

EMSLi juhataja Kristina Mänd läheb jaanuaris pooleks aastaks Lõuna-Aafrika Vabariiki tööle ülemaailmsesse ühendusse CIVICUS, sel ajal juhib EMSLi **Marit Otsing** (pildil).

Marit Otsing on praegu Eesti Korteriühistute Liidu juhataja esimees, lisaks kuulub ta

EKAKi rakendamise ühiskomisjoni. Ta kirjutab doktoritööd Tallinna Ülikoolis ühenduste arengu mõjust demokraatialle.

CIVICUSes saab Mändi ülesandeks käivitada projekt kolmanda sektori üldküsimustega tegelevate katusorganisatsioonide arendamiseks ja koostöö edendamiseks.

Liikmemaksu kord

Detsembri lõpus kinnitab EMSLi nõukogu 2006. aasta liikmeprogrammi, mis sisaldab ka muutust liikmemaksu suuruses. Kuus aastat kõigile 900 kroonisena püsinud liikmemaks hakkab edaspidi sõltuvuma maksja eelmise aasta sissetulekust, otsustas EMSLi üldkoosolek.

Sissetulekuna mõeldakse kogu raha, mis ühendus aasta jooksul saanud toetustena,

teenistusena või projektideks. Kui ühenduse sissetulek jääb alla 40 000 krooni, on liikmemaksu suurus 365 krooni (üks kroon päevas). Kuni 500 000 kroonise sissetuleku korral on liikmemaks 700 krooni, sissetulekuga kuni 1 000 000 krooni 1000 krooni ning üle selle 1500 krooni.

Otsuse, milline ta sissetulek oli ning kui suur liikmemaksu maksmata hakatakse, teeb iga liikmesorganisatsioon ise, EMSL liikmete sissetulekuid kontrollima ei hakka. Liikmemaksu tasumise tähtaeg on 30. aprill. Soodustusi nõukogu enam tegema ei hakka, küll aga on võimalik esitada põhjendatud taotlus maksetähtaja pikendamiseks.

Ühekordse liitumistasu suurus jääb plaani kohaselt uuest aastast 500 krooni.

Uued liikmed EMSLi nõukogus

EMSLi üldkoosolek valis 14. oktoobril nõukogusse kaks uut liiget: Eestimaa Looduse Fondi tegevjuhi Jüri-Ott Salmi ning ettevõtja Monika Salu.

Senistest liikmetest valiti tagasi Reet Valing ja Mall Hellam. Ametiaeg sai täis ka Toomas Trapidol, kes otsustas uueks perioodiks mitte kandideerida; senine nõukogu liige Madis Masing palus oma volitused lõpetada seoses pikema viibimisega Eestist eemal.

EMSLi nõukogus on kaheksa liiget, lisaks nimetatud neljale eelmistel aastatel valitud Lagle Parek, Rein Voog, Uku Lember ning Jaan Manitski. Üldkoosolekul osales viiskümmend EMSLi liiget 80st.

Kodanikualgatuse ühiskonnastumine

Kodanikualgatus seisab Eestis üha tugevamatel jalgadel. 1990ndate sokikudujatest, kellena siis nägid ühendusi nii äri sektor kui avalik võim, ja sageli ühendused isegi, on saanud ühiskonna protsesside suunajad, tõdeb **sotsioloog Erle Rikmann**.

1990. aastatel kodanikualgatuses toimunu peamiseks märksõnaks on tegevuskeskkonna kujundamine. Viimast viit aastat iseloomustab aga ennekõike kodanikualgatusliku mõtteviisi ning käitumistavade ehk n.ö. kodanikualgatusliku kultuuri tekkimine. Oleme erinevatel aastatel tehtud uurimustes jälginud, kuidas kodanikualgatus käsitletakse ning kuidas sellesse suhtutakse.

1998. aasta uurimuse tulemustes hakkas silma paljugi, mida võis pidada nõukogude ühiskonna pärandiks. Kõige tõsisema takistusena oma tegevusele nimetasid ühendused siis avaliku võimu ja äri sektori esindajate suhtumist.

Viimastele aga tähendas kodanikualgatus veel aastaid hiljemgi peaaesjalikult harrastustegevust. Ka avaliku võimu esindajatele ei olnud kodanikualgatus arvestatav ühiskondlik jõud, ei reaalselt ega ideaalis. Temas nähti ehk vaid potentsiaali tulevikus riigi kulude kärpajana.

Ühendused aga maadlesid igati oma organisatsiooni huvi eest. Selmet koostöös kasvata ühist seljatagust ning kasutada otstarbekalt nappe ressursse, kalduti kohtlema üksteist konkurentidena – seda ka olukorras, kus puudus võitluse objekt.

Seesmine kasvamine

2005. aastal ei too ühendused üle-eesilises küsitluses halvustavat suhtumist enam eraldi probleemina välja. Ilmselt annab see tunnistust kodanikualgatuses seesmisest kasvamisest. Ühendused on saanud enese-

kindlamaks, pannud paika selged sihid ning EKAKi väljatöötamise ja vastuvõtmisega teadvustanud end ka ühiskondliku jõuna. Täna raskused ühendustele on seotud pigem tegevuse eesmärkide täitmise ning organisatsiooni haldamisega. Seda, et kodanikualgatus on muutunud aktiivsemaks, tunnistavad ka riigivõimu esindajad. Samas ei ole avalikus sektoris töötatud välja ühtset regulatsiooni ega tekkinud kindlat traditsiooni, kuidas kodanikuühendustega suhelda. Riigiasutustest väljaspool teostatava avaliku huvi mõiste on jäänud poliitilise diskussiooni jaoks siia maani võõraks.

Eesmärgid täpsustuvad

Kodanikuühenduste tegevusvaldkondi analüüsides näeme, et suur osa neist tegutseb jätkuvalt võrdlemisi kitsalt piiritletud eesmärkide raames. Ka 2005. aastal on tegevusvaldkondadest jäänud olulisemateks sport ja kehakultuur ning kultuur ja kunst, usuühenduste ning huvikaitse organisatsioonide osakaal on varasemaga võrreldes mõnevõrra vähenenud.

Samas küsisime organisatsioonidelt, milliseid eesmärke on neil tegutsemise käigus juurde tulnud. Selgus, et uute valdkondadena on ühelt poolt kasvanud vajadus tegeleda ühiskonna üldise arendamise küsimustega; teise olulise lisandusena nimetati vajadust pöörata rohkem tähelepanu oma liikmeskonna sotsiaalsele tegevusele, sealhulgas vaba aja sisustamisele. Võrreldes 1998. aastaga on kasvanud mitmed ühenduste

Kodanikuühendused Eestis 2005

Artikkel tugineb Eesti Humanitaarinstituudi ühiskonnateooria õppetooli sotsioloogide tänava suvel valminud uuringule "Kodanikualgatuses institutsionaliseerumine Eestis: organiseerumise struktuur ja ressursid".

See koosnes kahest osast: ankeetküsitlusest, millele vastas 606 ühendust, ning intervjuudest, milles osalesid 41 organisatsiooni esindajad. Värske uurimus pakub head võrdlusmaterjali 1998. aastal läbi viidud sarnase ankeetküsitlusega ning 2000. aasta uurimusega, mille meetodiks olid intervjuud.

Registreeritud sihtasutuste, mittetulundusühingute ja nende liitude arv on Eestis 1998-2004 suurenenud 4700-lt 11 300-le. Organisatsioonide asutamine toimub üle Eesti, teistest kiiremini Tallinnas ja väikelinnades.

Samas on ühendused muutunud väiksemaks: pooltel Eesti MTÜdel on kuni 31 liiget, neist aktiivseid kümne kandis. Viimase 4-5 aasta jooksul asutatud MTÜde liikmeskonnad on keskmiselt veelgi väiksemad.

Suurenenud on palgaliste töötajate hulk. Neid kasutab 32% ühendustest, sektoris loodud töökohtade arvu võib hinnata kümnele tuhandele.

Uuringu läbiviimist toetas Balti-Ameerika Partnerlusprogramm. Uurimisraportit saab lugeda www.ehi.ee/erialad/sotsiologia/Kodanikualgatus/file_view.

professionaliseerumise näitajad – kuuluvus katusorganisatsioonidesse, sisemine töökorraldus, koostööpartnerite arv jne. Need märgid näitavad kodanikualgatuses vaikset, ent järjekindlat "ühiskonnastumist". Vähehaaval õpitakse vaatama oma isiklikest ning grupihuvidest kaugemale ning nägema ühiskondlikku tasandit, konteksti, mida muutuste saavutamiseks tuleb samuti korrastada.

Ühiskonna, riigi ja kodanike suhete paranemine võtab aega. Kodanikuühenduste ja avaliku võimu suhete kujunemisel ei ole olulised üksnes seadused või ametlikud reeglid, vaid nende teostumise igapäevane praktika. Samas on oluline seda kujunemisprotsessi teadlikult suunata ning läbipaistvaks muuta: muidu kaldub praktika tavaliselt taastootma olemasolevaid arusaami.

Kuidas olla legitiimsem ja vastutavam?

Usaldus institutsioonide vastu kõigub nii Eestis kui mujal maailmas. Ühiskonna heakskiit pole garanteeritud ühelegi organisatsioonile, vaid tuleb igaühel välja teenida. Tee sellele käib läbi vastutavuse, kirjutab **EMSLi liikmeprogrammi juht Urmo Kübar**.

Lühidalt öeldes on meil kaks võimalust usalduse mahamängimiseks: minna vastuollu õigusega või õiglusega.

Legitiimsuse mõiste kätkebki endas mõlemat: see on arusaam, et keegi – olgu siis avaliku, era- või kolmanda sektori organisatsioon – on seaduslik, vastuvõetav ja tema tegevused põhjendatud. Protsesse, mille läbi seda tõestatakse, nimetame vastutavuseks.

Seaduslikkusega on lood enamasti üsna lihtsad: organisatsioon peab olema loodud ja tegutsema lähtuvalt õigusaktidest. Küllalt selge on ka vastuvõetavuse küsimus: üldjuhul oleme üsna üksmeelel, mis on hea ja mis halb.

Legitiimsuse allikad

Kuid seadustega on reguleeritud küllalt piiratud osa meie tegevustest. Ka üllad eesmärgid ei ole piisavad: põrguteegi olla sillutatud heade kavatsustega. Pea iganädalaselt nii Eestis kui mujal kõneainet pakkuvad skandaalid veenavad, et ühegi institutsiooni legitiimsus pole ette garanteeritud, vaid tuleneb otseselt tema tegevustest.

Pole tähtsust, et enamik skandaale on seotud avaliku sektori ja firmadega. Usalduse langus nende vastu paneb ka ühenduste puhul küsima: kuidas nad tõestavad, et on paremad?

Liati esineb kuritarvitusi – olgu rahakantimisi, katteta

lubadusi vms – ka kolmandas sektoris. Et ühendused apelleerivad sageli oma suuremale moraalsusele, on siin need küsimused veel olulisemad.

Ühenduse tegevusest tulevad legitiimsuse allikad võivad olla tema saavutused elu paremaks muutmisel, kogemused ja teadmised ning kontaktid oma valdkonnas, toetus (näiteks liikmeskond, aga ka rahulolevad kliendid, rahastajad, vabatahtlikud jne) ja maine.

Vastutavuse mehhanismide kujundamine sõltub nii sellest kui ka ühenduse tegevusalast, -strateegiast (eestkoste, teenuste pakkumine, uuringute läbiviimine vms), -haardest (kohalik, üleriigiline või rahvusvaheline) jne – ühtseid, kõigile sobivaid lahendusi ei ole. Küll aga on ühised mõned põhiprintsiibid (vaata infokasti!).

Meie väljakutsed

Eesti ühendused käsitlevad vastutavust seni eelkõige aruandekohustusena rahastajatele ja näiteks maksuametile. Sellel on selge praktiline põhjendus: jäta aruande esitamata ning võid olla kindel, et edaspidi raha ei saa ning võid kohtussegi sattuda.

Samas on rahastajad ja riik vaid ühed ühenduse tegevuse osapooltest. Teised ei pruugi olla küll sarnasel jõupositsioonil, ent on ometi ühendusele samuti eluliselt tähtsad.

Nii peab leidma võimalused laiemaks aruandmiseks. Väik-

sematele ühendustele saavad siin appi tulla katusorganisatsioonid: näiteks EMSL pakub uuest aastast oma liikmetele võimaluse avaldada aruandeid EMSLi kodulehel.

Ent ka internet pole kättesaadav kõigile, seega on vajalik välja töötada terviklikud kaasamismehhanismid lähtudes oma organisatsiooni eripärast.

Teadlikkus tõuseb

Silmas peab pidama, et aruandmine ei tähenda pelgalt rahanduse ja tegevuste kirjeldusi, vaid on märksa enam kokkuvõtte tulemustest, mõjudest, meetoditest, suhetest jne. Eesti ühendused on päris hästi omandanud sõnavara oma tähtsusest ühiskonnas.

See on hea, sest näitab teadlikkuse tõusu oma rollist, kuid teisalt sunnib küsima, mis on kaunite sõnade taga. Oma legitiimsuse tõestamiseks peavad ühendused õppima adekvaatselt hindama oma tegevuse ühiskondlikke ja keskkonnamõjusid.

Meil on olemas ühenduste eetikakoodeks ja kaasamise head tavad. See on hea algus, kust iga organisatsioon saab edasi mõelda, kuidas tema talle kehtivatele õigustatud ootustele vastab.

Vaata kodanikeühenduste eetikakoodeksit internetist www.ngo.ee/6044

Vastutavuse viis küsimust

1. Mille eest ma vastutan?

See küsimus peab saama vastuse strateegilise planeerimise etapis: milline on praegune olukord, milline minu visioon, mis sõltub selle saavutamisel minust ja mis teistest, mis on minu tugevused ja nõrgemad kohad, milliste tegevustele ja sihtrühmadele ma keskendun? Millised jätan kõrvale ning miks, millised eesmärgid ja mis ajaks endale sead, millised tegevused ja strateegiad plaanin nende saavutamiseks? Vastused võimaldavad tehtut hinnata.

2. Kelle ees ma vastutan?

Kes on need inimesed ja grupid, kellest mu tegevus sõltub – ja kuidas? Tavaliselt on ühenduse tegevusest huvitatud osapooli palju: sihtrühmad/kliendid, nõukogu/juhatus, rahastajad, avalik sektor, koostööpartnerid, liikmed, töötajad, vabatahtlikud, kohalik kogukond jne. Nende käsutuses olevad vahendid ühenduse tegevuse mõjutamiseks (raha, tegevusluba või leping, moraalne toetus, ekspertiis, tööjõud jne) erinevad, seetõttu on kaardistamine ja järjestamine vajalik.

3. Kuidas kommunikeerida?

See on küsimus kaasamisest – keda kuhu, millal ja kuidas kaasata, millal piisab informeerimisest, millal on vaja konsulteerida, millal hääletada? Osapoolte ootused on siin erinevad: kes huvitub eelkõige rahanumbritest, kes lepingu täitmisest, kes mõjust; kes tahab detailset ülevaadet, kes olulisi põhipunkte. Erineb ka suutlikkus infot kätte ja sellest aru saada. Põhitingimuseks on ausus ja läbipaistvus.

4. Kuidas ma tulemusi hindan?

Lihtne on koostada finants- ja tegevusaruandeid, keerulisem hinnata tegevuse tulemusi ja mõju ühiskonnale ning keskkonnale. Samas on just need kõige olulisemad. Siit väljakutse: õppida oma toimimist hindama läbi küsimuse "kuidas on elu minu tegevuse tulemusena paremaks muutunud?" Tulemusega sama tähtis on hinnata ka protsessi: kas see on olnud eetilise, õiglase, avatud jne.

5. Kuidas ma eelnevast õpin?

Vastutavuse mõte pole rahuldada kellegi ootusi info järele, vaid eelkõige peab see olema õpivahend ühendusele: kuidas ma reageerin protsessi käigus laekuvale tagasisidele, kuidas kasutan infot enda arendamiseks – mida pean muutma oma töökorralduses või tegevustes, et suurendada oma legitiimsust.

Vähētuntud, kuid toimiv

Ehkki täpselt kolm aastat tagasi Riigikogus heaks kiidetud EKAK ja selle tegevuskava on Eesti kodanikuühiskonna arengu alustalad, teavad dokumentide sisust vähesed. Kas selle pärast peaks muret tundma, küsib **EMSLi mediakoordinaator Alari Rammo**.

Eesti Humanitaarinstituudi suvel valminud uuring Eesti kodanikuühiskonna hetke seisust avaldas nukravõitu, kuid mitte väga üllatavad arvud: kuigi Eesti Kodanikuühiskonna Arendamise Kontseptsioon (EKAK) on üks olulisemaid verstaposte siinse kodanikualgatuse arengus ja tegutsemiskeskonna loomisel, pole kolmandik vabariiklastest EKAKist kuulnudki. Ligi pooled teavad dokumenti, kuid pole seda lugenud, ning vaid veerand on kursis, millest seal juttu, neistki vaid vähesed dokumenti praktikas kasutanud.

Tuttav tugevatele

Uuring osutab, et EKAKiga on rohkem kursis ning oskavad seda kasutada tugevamad ja professionaalsemad ühendused, kelle eesmärgiks ühiskonna areng ning kes näevad selles kasu ka konkreetset oma organisatsiooni arendamisele. EKAKi sünni juures olnud Agu Laius seepärast madalat tead-

likkust suureks probleemiks ei peagi: "EKAK kui strateegia on ennekõike oluline neile ühendustele, kes tegelevad vahetult suhete arendamisega avaliku võimuga. Vajalik on, et EKAKi tunneks suur osa ametnikest."

Avaliku ja mittetulundussektori vahelisi koostööleppeid uurinud Külvi Noor väidab oma bakalaureusetöös, et teadlikkuse suurendamiseks EKAKist "kaubamärgina" ei ole lihtsalt süsteemset tööd tehtud. Laiuse sõnul on küll algusest saati räägitud EKAKi nõ. rahvaversiooni koostamisest, ent siiani pole tekkinud arusaama, milline see olema peaks.

"Koolitades alustavaid ühendusi olen jõudnud arusaamale, et kolmanda sektori ees seisvaid ülesandeid saab selgitada ainult inimestele lähedaste probleemide kaudu ning näidata, et üks ja teine neist ongi EKAKi prioriteetid ja nendega tegeletakse," lisab Laius.

Ka sotsioloog Ivi Proosi sõnul on lühendite promomi-

sest mõistlikum seletada teemasid üksikult – näiteks rääkida ühenduste rahastamisest, ühiskonnaõpetamise uutest põhimõtetest jms.

Kõnekad saavutused

Vähene teadlikkus pole takistanud EKAKi elluviimist: tegevuskava põhjal on vähem kui kahe aastaga toimima pandud valitsuse ja ühenduste ühiskomisjon, sõnastatud kaasamise head tavad, tehtud ministerriumidele ettepanekuid ühendusi puudutava statistika kogumise ja analüüsi parandamiseks.

Samuti käib töö vabatahtliku tegevuse õigusliku reguleerimise ja riigieelarvelise rahastamise põhimõtete väljatöötamisega ning novembris käivitus kodanikuühiskonna uurimis- ja arenduskeskus, mis jäi EKAKi tegevuskavas tegelikult nõ. joonealuseks eesmärgiks

Eraldi teavituskampaania kaasamise heade tavade tutvustamisest ja seniste praktikate uurimisest kogu avalikus sektoris käivitub Riigikantselei eestvedamisel veel tänavu.

Viimasest loodab Agu Laius, et kaasamise tähtsustamise kõrval muutub sedavõrd oluline riiklik strateegia nagu EKAK avalike teenistujate koolitusprogrammide loomulikuks osaks: "Ja seda nii, et nad ei hakkaks kusagilt pooltühjalt kohalt pihta, vaid seletaks ka kaasamisvajaduse tausta läbi EKAKi."

EMSLi abil on valmimas täiendused portaali www.eesti.ee, kus iga teema juurde lisatakse ühendustega seotud infot ning luuakse eraldi rubriik kodanikuühiskonna põhimõtetest.

EKAKi ühiskomisjonist

EKAKi rakendamise ühiskomisjoni koosolekul 22. novembril tehti ülevaade viimaste kuude jooksul toimunud.

Kaasamise ja seadusandluse töögrupi teemadest on lõppvormi saanud kaasamise head tavad, mille andis IV kodanikuühiskonna konverentsil sümboliseelt ühendustele üle peaminister Andrus Ansip. Edasi liigutakse ka vabatahtliku tegevuse õigusliku reguleerimisega ning Tuulike Mänd Tartu Vabatahtlike Keskusest nimetati töögrupi uueks kaasesimeheks.

Rahastamise ja statistika töögrupp laiendab oma haaret ka avalikele teenustele ja infrastruktuurile ning nimetatakse ümber jätkusuutlikkuse töögrupiks. Kodanikuühiskonna arengutöögrupp on tegelenud peamiselt 4. detsembril toimunud vabatahtlike tunnustamisüritusega ning õppekavadega.

Augustist novembrini toimusid ühiskomisjoni tööd tutvustavad seminarid, mida korraldas EMÜ.

Siseministerruumisse on

tööle asunud

Külvi Noor

(pildil), kelle

ühiks ülesan-

deks on koda-

nikualgatuse

t o e t a m i s e

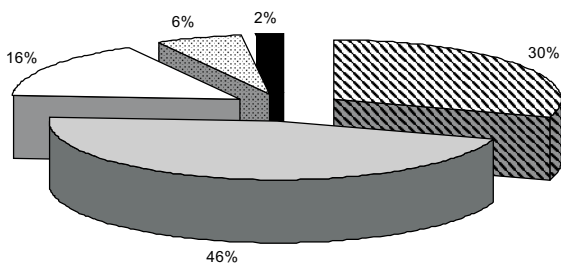
strateegia väljatöötamise kordineerimine. Strateegia esitamise tähtaeg valitsusele on 1. juuni 2006.

Kristina Mänd tutvustas ettepanekut luua üksus, mis viib ellu EKAKi rakendamise tegevuskavas sisalduvaid suuniseid ja otsuseid. EKAKi rakendamise hindamiseks luuakse indikaatorite süsteem, mille väljatöötamine usaldati äsjaloodud kodanikuühiskonna uurimis- ja arenduskeskusele.

Protokollid asuvad: www.sisemin.gov.ee/atp/?id=5635

Kas olete tuttav EKAKiga?

■	Ei ole sellest kuulnud
▨	Olen kuulnud, kuid mitte tekstiga tutvunud
▩	Olen tekstiga tutvunud
▧	Olen osalenud EKAKi aruteludel
■	Olen toetunud EKAKile suheldes riigiasutustega

Venemaal kogemusi jagamas

Eesti kogemusi kodanikuühiskonna edendamisel hinnatakse Venemaal kõrgelt ning meie arengutase ja tegutsemiskeskond on idanaabritega võrreldes ka tõesti head, tõdes Moskvas konverentsil käinud **EMSLi info- ja arendusprogrammi juht Katrin Kala**.

Oktoobri lõpus CAF Russia (Charities Aid Foundation) korraldatud ülevenemaalisele ühenduste aktivistide konverentsile "Kodanikuühenduste ekspertpotentsiaal kui Venemaa reformide ressurss" kutsuti kogemusi jagama ka EMSL. Meiepoolse ettekandega esines Kristina Mänd.

Läbivaks teemaks konverentsil kui ka Venemaal üldse oli dialoogi arendamine kodanikuühenduste ja riigi vahel. See on teema, mis Eestiski juba ammu kõneaineks ning kus meil on mitmeid otsuseid vastu võetud ning tegutsemisraamistik näiteks EKAKi ja kaasamis- mudelite osas loodud. Idanaabrite arutelud on alles algusjärgus ning tulised vaidlused konverentsil osalejate vahel näitasid, kui keeruline on suurtes mastaapides nagu Venemaal ühiste seisukohtadeni jõuda.

Ühe põhiküsimusena seati üles probleem, kes üldse on ekspert ja millistele standarditele nad vastama peavad, samuti

see, kes peaks neid hindama. Tinglikult jaotati ekspertiis kolme rühma: ühiskondlik (kodanikuühenduste initsiatiivgrupid), valitsuse tellitud (föderaalsetel, regionaalsetel ja kohalikul tasandil) ning äriühingute tellitud ekspertiis.

Vaidlusi tekitas näiteks see, kas ekspertarvamuseks peaks alati arvestama valitsuse poolt tellitud ning tasutud arvamust kõrgkoolidelt või uurimisasutustelt, sest sama töö saavad ära teha ka sõltumatud ühendused.

Jagame kogemusi

Eestis oleme juba läbinud diskussioonid kodanikuühiskonna konsolideerumise vajalikkusest, me ei kasuta karmi sõnapaari nagu "ühiskondlik kontroll". Pigem räägime kaasamisest ning koostööst.

Positiivsena jäi konverentsil läbivalt kõlama arusaam, et ühendustel on suur potentsiaal aidamaks kaasa reformide läbi viimisele Venemaal.

Vene ühendustel on jätkuv huvi Eesti kogemuste ja ühisprojektide vastu. Konverentsi osalejate hulgas oli neid, kes vahetasid meiega kontakte, soovides plaanida ühisprojekte või lihtsalt kuulda kogemusi, kuidas me oma arengutes tänasele tasemele oleme jõudnud.

CAF Russial on kavas juba järgmisel aastal koostöö EMSLiga tuua Eestisse seitse Vene kodanikuühenduste esindajat, et spetsiaalselt välja töötatud programmi alusel anda edasi Eesti kogemusi.

Artur Taevere ja Guru ettekandja Alla

Eriline baar

Vilniuse peatänavalt paari minuti kaugusel asub baar nimega Mano Guru. Üks šikimaid kohti, kus olen käinud: maitsekas ja mugav, kümme suppi ja umbes 50 salatit. Toidud on kallivõitu, kuid sööjaid palju.

Eriliseks muudab koha veel üks asi: rohkem kui pooled selle töötajatest on pikka aega olnud narkomaanid. Guru ongi loodud, et anda endistele sõltlastele võimalus jalad taas alla saada.

Vanim töötaja on 26aastane, noorim 17. On leedulasi, venelasi, poolakaid. Kõik nad on olnud uimastite küüsis 5-10 aastat.

Väljavalitud rehabilitatsioonikeskuse noored läbivad kõigepealt koolituse. Siis tehakse 10-päevane leping ning kui mõlemad pooled rahul on, pikendatakse lepingut poolele aastale. Selle järel tulevad uued noored ning vanadel tegijatel aidatakse leida uus töökoht.

Kuigi Gurus töötavate noorte lugu on mõtlemapanev ja kurb, on see samas ka üks helgemaid, mida olen kuulnud.

Mulle jäi mulje, et Guru on kui suur perekond. Nad toetavad teineteist, aitavad uutel tulijatel kosuda ning õppida. See on tohutult tähtis eriti, kui oled olnud pikka aega sõltlane, kui sul on kool pooleli jäänud ja kui sul pole mingit töökogemust.

Guru juhataja ütleb, et nad ei ole avamisest möödunud aasta jooksul pidanud ühegi töötajaga lepingut katkestama.

Kõik noored on olnud motiveeritud ja head töötajad.

Miks? Sest Gurus töötamine annab neile ainukese positiivse võimaluse elus. Ainsa võimaluse, et tulevik võiks tuua midagi helget ja head, midagi sellist, mida tasub oodata.

Baaris töötav Alla ütleb, et mitte keegi ei taha lasta sellel võimalusel käest libiseda. Ja mina jäin mõtlema, et kui neil on lootust, siis annab see ilmselt lootust teistele, kes on praegu ise narkootikumide küüsis. Lootustandev on ka see, et kõik need kuus Gurust "välja kasvanud" noort on juhataja sõnul leidnud endale uue töökohta ja püsiva sissetuleku.

Miks see lugu mulle hinge läks, lisaks sellele, et ma polnud kunagi varem rääkinud pikemaalt aastaid heroiniisõltuvuses olnud inimesega, püüdnud end ette kujutada tema olukorras?

Narkomaania ja AIDSi leviku osas on meie olukord Eestis palju hullem kui Leedus. 2003. aastal registreeriti Leedus 32 uut HIV-positiivset juhtumit miljoni inimese kohta, Lätis 175, Venemaal 275 ja Eestis – 620! Ametlik statistika ütleb, et Eestis on praegu umbes 5000 HIV-positiivset. Tegelik arv võib olla veel suurem. AIDSi ei ole Eestis enam ammu ainult süstivate vene narkomaanide probleem, vaid puudutab meid kõiki.

Artur Taevere

Andmisrõõmust tulvil maja

Mis eristab Tallinnas Kadriorus imeilusas majas asuvat Vanurite Eneseabi- ja Nõustamisühingut kümnetest teistest eakate päevakeskustest ja abiasutustest? Väst see, et siia ei tulda eelkõige saama, vaid andma.

Kui kümnendat hooaega tegutsev VENÜ alustas, kahtlesid selle idees paljud. Elame ju praktilisel ajal, kes sul tuleb siia ilma rahata huviringe läbi viima, öeldi juhatuse liikmele Ene Veiperile toona. Või kui tul-laksegi – kes siis ei teaks, mil-lest vanainimesed omavahel rääkima hakkavad: ikka et pension väike, tervis kehv, noored hukas ja elu raske. “Kartsin isegi, et äkki kujuneb õhkkond nii kurvaks, et hüppa aknast alla,” meenutab Veiper.

Piisab vaid mööduda ruumist, kus parajasti käib prouade võimlemisring, veendumaks, et kahtlused olid asjatud – ukse tagant kostev kilkamine meenutaks pigem gümnaasiumi-plikade kehalise kasvatuse tun-di. “Meil käib siin ekstra elurõõmus seltskond,” sõnab Veiper. Ning tõtt öelda, ega ta selliseid virisevaid vanureid, keda meedia enamasti kajastama kipub, ka mujal kohta.

Poska tänaval asuva maja ees ja sees käib pidevalt vilgas sagimine. Pildil toimub parasjagu seniortantsu tund. Foto: Alari Rammo

40 huviringi

Kust peakski kurtmiseks aega jääma, kui majas tegutseb 40 huviringi: kolme võõrkeele, erinevate käsitööde, liikumise, kultuuri, bridži ja male ning muu harrastamiseks. Tegutseb kohvik ja raamatukogu, toimuvad kontserdid, peod, kohtumised ja ekskursioonid, tervisealast, juriidilist või psühholoogilist nõu pakuvad konsultandid. Uusi ideid tuleb pidevalt: alles äsja võttis üks proua kätte ja korraldas kreeka päeva, kus lauldi ja tantsiti, söödi kreeka roogasid ning räägiti reisimuljeid.

Märkimisväärne on, et ühin-

gu tegevus põhineb täielikult vabatahtlikkusel. Umbes poole-tuhandest ühingu liikmest on erinevate ülesannetega raken-datud peaaegu 200. Palka ei saa üks-ki ringijuhata ega teised abilised – kes käib valvelauas, kes töötab aias, kohvikus, köögis või raamatukogus, kes hoolitseb toataimede või majarahva lem-mikute, papagoide eest. Meil pole neid muuga meelitada kui meeldiva miljööga, ütleb Veiper.

Ning seltskond on väärikas mitte ainult ea poolest: pensionil õppejõud, treenerid, kunstnikud, raamatute autorid ja nii edasi. Nii tõdeb Ene Veiper, et

teatmeteoseid pole majas vajagi – kui tahad midagi teada, tuleb lihtsalt koridori pealt selle ala asjatundja üles leida. Kokku toob neid siia soov olla teiste teotah-teliste inimestega koos ning teha midagi, millest on kasu nii endale kui ka teistele.

Oma külalistemaja

Liikmemaksude (15 krooni kuus, mille eest võib osaleda nii pal-judes VENÜ tegevustes, kui aga vähegi jaksad), toetuste ja projektide kõrval annab olulise osa ühingu sissetulekust nende krundi kõrvalhoones asuv küla-listemaja. Saksamaal tegutseva analoogse ühingu rahaga korda tehtud majas on 13 kohta, mida müüakse täitsa tavalise väike-hotelli hinnaga. Suvel on maja enamasti täis, talvel mõistagi tühjem. “Arvan, et iga mittetu-lundusühing peaks mõtlema mõnele sellisele võimalusele, kuidas ise endale sissetulekuid korraldada,” ütleb VENÜ juha-tuse esimees Heino Hankewitz.

VENÜ tegevused ei piirdu ainult oma majaga: äsja lõppes rahvusvaheline projekt “Aktiiv-sena eluteel”, mille eesmärk oli edendada eakate ja noorte koos-tööd, läbi on viidud projekt vana-vanematele, kes kasvatavad üksi lapselapsi ja teisi projekte.

Urmo Kübar

Caritas avas perekeskuse

1. novembril avati Põhja-Tallinna linnaosa ja MTÜ Caritas Eesti koostöös perekeskus, et pakkuda linnaosa väike-lastega peredele kooskäimise ja lastega koostegutsemise kohta.

Keskus on mõeldud kõigile väikeste lastega vanematele, kes soovivad koos lapsega ka väljaspool kodu ühiselt tegut-seda. Keskuses on loovruum, lugemispesa, mudilaste mängusaal ning kööginurk emadele.

Esimesena alustasid tege-vust alaealiste emade tugigrupp Caritase eestvedamisel ja beebide loovusekool Christina

Lääne juhendamisel. Edaspidi on Caritasel plaanis pakkuda peredele huvitavaid kursuseid ja loenguid ning korraldada emadele-isadele-mudilastele temaatilisi õpitubasid ja muinasjutuõhtuid.

Soovime perekeskusest kujundada aktiivse suhtlemise ja kokkusaamise koha, kus on huvitav olla ja kust saab midagi kasulikku õppida.

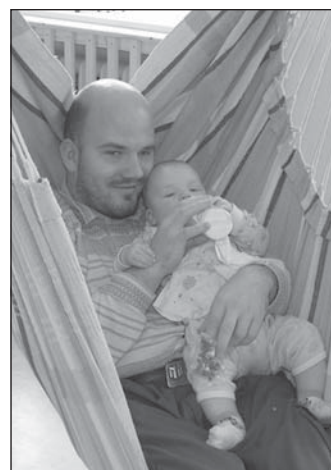
10. novembril kogunesid keskusesse neli aktiivset peret, kes pakkusid välja palju ideid, mida keskusel läbi viia. Caritas soovib, et keskuse juures oleks

aktiivsetest peredest koosnev nõukogu, kelle liikmed teavad, millised vajadused peredel on, ning oleksid nõuandjateks kes-kuse töötajatele, mida, millal ja milleks korraldada.

Kalamaja ja Kopli piiril, Erika 7A asuv keskus on avatud tööpäevadel kella 10-17. Tele-fonil 682 8414 ja e-aadressil perekeskus@caritas.ee saab perenaiselt Karmen Noormetsalt küsida, millal midagi toimub.

Heidi Krimpe

Caritas Eesti pereprogrammide juht

Uues keskusess tunnevad end hästi viiekuune Mattias ja tema isa Kalev.

Moosikampaania lõpusirgel

Tartumaa Põllumeeste Liidu korraldatud suhkrutrahvi vastane moosikampaania lõppes 3. detsembril suure moosimessega Olustveres.

Lisaks kõigis maakondades 30. novembrini kogutud moosidele tulid oma hoidistega messile Kodukandi perenaised üle Eesti. Kodukandi tegevjuhi Eha Paasi sõnul ühineti kampaaniaga ka seetõttu, et väärtustada rohkem Eesti oma toitu ja ärgitada aktiivset arutelu sellest, kuidas ja millistel võimalustel meie kodutehtud moosid võiksid jõuda laste toidulauale kohalikus maakoolis ja lasteaias.

EMSLi infolehe trükkimiseks ajaks ei osanud liidu juht Jaan Sõrra veel öelda, mil moel realiseerub kogumiskampaania lõppeesmärk – sõita moosipurkidega Brüsselisse ja tõmmata sellega tähelepanu Eestile määratud suhkrutrahvile. Sõrra on kindel, et mingi kogus purke enne või pärast jõule Eestist teele läheb: "On seda sada või viissada, aga ära tuleb see teha. Siit saame küll üle piiri, iseasi, kas sealt poolt üle lastakse."

Juriidilistele takistustele protestimooside piiriületusega on viidanud veterinaar- ja toiduamet. Samamoodi ei luba Eesti seadused tunnustamata kööki-

Eesti Euroopa Liikumise juhataja Ulrika Hurt (vasakul) ja sekretär Piret Koll moosidega Kodukandi kontoris. Foto: Alari Rammo

des valmistatud ja omal käel kogutud moose jagada lastekodudele, nagu oli algul plaanis.

Positiivset tähelepanu on projektile pööranud lisaks kodumaisele ajakirjandusele ka rahvusvaheline uudisteagentuur Reuters. Hiljuti põllumeestega kohtudes nimetas Sõrra sõnul säärase kodanikualgatust väga positiivseks peaminister Andrus Ansip.

Eestis seni ainulaadse kampaaniaga ühines ka Eesti Euroopa Liikumine, kes korraldas moosikogumist oma kontoris ja Eesti Rahvusraamatukogus. Esialgne eesmärk oli koguda

3000-4000 purki, lõpptulemus jäi küll alla tuhande.

Kampaania korraldati, juhitud tähelepanu suhkrutrahvi ebaõiglusele. Üleliigsest 91 000 tonnise suhkravarust umbes 40 000 tonni on erinevatel hinnangutel ostetud kodumajapidamistesse ega peaks seetõttu trahvi alla minema, leiab Tartumaa Põllumeeste Liit. Et euroametnikud on avaldatud kahtlust, kas Eestis nii palju moosi keedetakse, otsustatigi korraldada taoline aktsioon.

Alari Rammo

EMSLi meediakoordinaator

Sotsiaalse ettevõtja konkursile 50 ideed

Heateo Sihtasutuse korraldatud sotsiaalse ettevõtja konkursile laekus ligi 50 eelotlust. Konkursi parimad kuulutatakse välja 2006. aasta alguses.

Konkursi ajendiks oli soov julgustada inimesi haarama ise initsiatiivi ja pakkuma uenduslikke lahendusi olulistele probleemidele ühiskonnas.

Eelotlustes pakuti välja ideid, kuidas luua puuetega inimestele paremaid võimalusi tööd teha ja endale sissetulekut teenida, võimaldada lastekodulastele töökogemust nn. abima-

jandites, parandada eakate sotsiaalhoolekannet jne.

Esitati ka mitmeid ideid hariduse, kultuuri ja tervishoiu valdkonnas.

Eraldi võib välja tuua, et kahel kolmandikul osalejatest oli valdkonnas varasem kogemus, neist pooled esitasid plaani, kuidas praegust tegevust laiendada või edasi arendada.

Hea näitena võib esile tõsta ärijuhtimist õppinud noorte algatuse abistada puuetega inimestel käsitööd turustada. See annaks lisasissetulekut palju-

dele, kes valmistavad käsitööd, aga kel ei ole võimalusi tegeleda oma loomingu müübiga.

Konkursil teise vooru jõudnud projektidele leiab Heateo Sihtasutus nõustaja, kes annab idee osas tagasisidet ja aitab seda edasi mõelda.

Jaauarist esitletakse projekte žüriile, kes valib välja parimad sotsiaalsed ettevõtjad. Parimatele tagab sihtasutus idee elluviimiseks nõustaja abi, samuti otsitakse koostööpartnereid.

Artur Taevere

Heateo Sihtasutuse juhataja

Naiste Koostöökett liitus EMSLiga

Oktoobris sai EMSLi liikmeks MTÜ Eesti Naiste Koostöökett, mis ühendab kümnet naisorganisatsiooni.

Viie erakonna naisühenduse kõrval kuuluvad koostööketti Eesti Naisliit, puuetega naiste ühing, naisettevõtjate liit ning ühendused Kodanikuajalugu ja Innovaatilised Naised.

Koostööketi eesmärkideks on toetada naiste osalemist ühiskondlikus elus ning saavutada võrdõiguslikkuse põhimõtete rakendamist seadusandluses, poliitikas ja igapäevaelus.

Kahe aasta jooksul on korraldatud mitmeid Eesti-siseseid ja rahvusvahelisi seminare ja konverentse, neist tuntuim iga-aastane foorum "Naised otsustama" koostöös MTÜ-ga Kodanikukoolitus. Kord aastas annab Koostöökett välja ka "Teenäitaja" auhinda inimesele, kes oma tegevusega edendanud ühiskonna eetilisi väärtushinnanguid.

EMSLil on praegu 81 liiget.

Signe Ratso aasta naiseks

BPW Estonia (Eesti Ettevõtlike Naiste Assotsiatsioon) andis oma 13. sünnipäeval üle traditsioonilise aasta naise tiitli, mille tänava võitis majandus- ja kommunikatsiooniministri asekantsler Signe Ratso.

Ratso on viimased 10 aastat tegeleenud Eesti ja Euroopa Liidu lõimimisega, järgmisest aastast asub ta tööle Euroopa Komisjoni kaubanduse peadirektoraadi juhtivnõunikuna, mis on kõrgemaid ametnikupositsioone eestlastele.

BPW Estonia ühendab rohkem kui 200 naist kuuteistkümmes klubis.

Paku kandidaate kodanikuühiskonna aasta tegijaks!

EMSL valib veebruaris 9. korda kodanikuühiskonna aasta tegijad. Seekord soovime tunnustada neid, kes on silmapaistvalt tegutsenud poliitika mõjutamise ning oma sihtgruppide esindamise alal.

- Valitakse viis parimat:
- aasta mittetulundusühing**
 - aasta sihtasutus**
 - hea ettevõte**
 - missiooniinimene**
 - aasta kaasaja (esmakordselt!)**

Kandidaate võivad esitada nii organisatsioonid kui üksikisikud. Selleks saatke nii enda kui kandidaadi nimi, ametikoht ja kontaktandmed ning lühike põhjendus 31. jaanuariks 2006

EMSLi: info@ngo.ee või Uus 5, Tallinn 10111

Kodanikuühiskonna konverents “Väike riik, suur ühiskond” 24.-25. novembrini Tallinnas

Väikese riigi esindaja, regionaalminister Jaan Õunapuu konverentsikeskuse tehnikapuldi veel väiksema ekraaniruudu sisse pütuna.

Visioonitöögruppidest naasnuid üllatas konverentsikeskuse fuajees jalgpalli-ainelise tantsuetendusega “Mängu-uni” MTÜ Tee Kuubis.

Teise päeva sissejuhatuses õpetasid Eesti Rohelise Liikumise esindajad Allan Kokkota ja Tiiu Sullakatko konverentsilisi kasutatud paberist ümbrikke tegema. Taas üks väike võimalus maailma parandada.

Toimetaja: Urmo Kübar | urmo@ngo.ee Kujundaja: Külli Reinup | kyllir@hot.ee

Adressaat:

Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit
Uus 5, 10111 Tallinn
Tel 631 1430
Faks 631 1432
E-post: info@ngo.ee

